

I recordun Siegfried Dapunt

La SS l'â condanè a mort, mo cuaji por "miraco" él gnü sparagnè y é gnü condanè a 8 agn de ciamp de conzentramënt. Ai 30 de mà él gnü sopolì a Badia

Porsones - En vëndres ai 30 de mà 2008 àn metü ia a Badia berba Siegfried Dapunt da Sotrù de 88 agn. Al é un de chi ladins che i nazisc à dl 1944 condanè a mort. Feter por "miraco" i àn sparagnè la mort y l'â condanè a ot agn de ciamp de conzentramënt che s'â finì cun la desdrüta dl règn de Hitler che dò tignì mile agn.

Ji forapert o jöpert?

Da d'altonn dl 1939 à nosta jënt podü jì a litè por jì forapert o jì jöpert. Roma é por fà nosta provinzia daldöt taliana. La gran maioranza di todësc de Südtirol ti à dè la man a Hitler, la maioranza di ladins è plü por la Talia. Roma n'ess nia orü che tan de todësc s'un foss jüs, ara n'ess nia albü le mö da paié düc i mësc che le stat ess messü ti cumprè jö ai optanc; porchèl ti àra dè ala jënt la poscibilitè da jì a trà indò cina en San Salvester dl 1939. Chi che optà forapert gnò atira zitadins todësc y i èi podò gnì cherdà sot da n dé al ater; i atri romagnò zitadins taliagn y podò stè söl post.

La vita de Siegfried Dapunt

Siegfried é n fi de Mariangel (1883 - 1941) da Sotrù che à ciafè da so pere Sepl de Sotsas le lüch Sotrù y La Rô. Chësc berba de Sotsas à cumprè chisc dui lüç. Le

Le ciamp de conzentramënt a Auschwitz. Siegfried Dapunt é impröma gnü condanè a mort, mo spo é la condana gnüda trata zeruch y Siegfried à messü jì tl ciamp de conzentramënt Rodgau-Dieburg.

y gnò condüt tla Albania, olache al se tacà tosc le marac; canche i 60 dis de feries é stà rovà, àl indò messü jì a Bassano y dailò tacàl cina de agost dl 1941; amez otober podòl pié do le "congedo" y jì a ciasa.

Siegfried Dapunt tles grifes di nazisc

De jügn dl 1943 é Mussolini gnü destut dal govern a Roma y le general Badoglio é sègn a cé dl govern; chësc à bele ai 8 de

Incé Siegfried Dapunt ne s'un à fat nia d'infora canche al à ai 6 d'auri dl 1944 ciafè la cherta da jì sot a Gossensass. Ai 17 d'auri é dui jandarmi jüs a le do canche al arà n ciamp d'La Rô. An l'â condüt te caserm a La Ila, spo a Bornech. Deache al ne sotescriò nia che al foss jü de süa bona pro la polizia todëscia, él gnü condüt te na porjun a Balsan. Olache al é de vigni sort de prijoniers: jogn y vedli, artejagn y paur, vagabunc y ères. Don G. Nicolli (+1973) é capolan de porjun. Al é proibì da

domanda de grazia!" Deperpo che Siegfried aspetà a Balsan da rovè demez, gnò ai 29 d'agost dl 1944 so fre Merch stlopetè a Solaneres (Schlanders), deache al s'un é sciampè.

Ai 14 de setëmber dl 1944 rovà Siegfried Dapunt adöm cun d'atri sura le Prener fora cina a Nürnberg, che gnò dassenn bombardada dai americagn. Ai 6 de otober rovà Siegfried a Würzburg y dailò demez tal KZ Rodgau a Dieburg. Vigni sis edemes podòl scrì a ciasa, vigni cater mëisc podò zacai jì por 15 menüç a le ciafè, mo nia i portè mangiaria. Al é dailò plü co mile prijoniers, de 18 naziuns. Les cater da doman èl da lovè, dales 6 da doman cina ales 7 de sèra messài laurè te fabrics, tröc prijoniers morì dai strabac, da maraties y da fan. I prijoniers capì che i americagn n'è nia dalunc, aldii pö en Santa Maria de merz dl 1945 n drumblamënt mat. Colones de ciarsarmà americagn rovàl alerch a delibré i prijoniers, danter chisc Siegfried Dapunt, Franz Tasser de Sotgherdëna, Franz Frenademez da Oies, Paul da Misci y Bino Daporta da Lungiarü. I americagn

i dè de bun da mangé, mo ai à le magun roviné. Ai 21 d'auri dl 1945 é nusc ladins pià ia, tosc i à soldas americagn tignis sö y indò menà a Ulm, deache ai n'â degügn papiers. Mo ai 8 de jügn dl 1945 i à americagn condüt cina Balsan. Sön la sèra di 18 de jügn à Siegfried podü pié ia cuntra Puster, les set da doman dl dé dò - al é ai 19 de jügn 1945 - é Siegfried rovè a ciasa, do 14 mëisc de tribolaziuns pesoçes da pert di nazisc. La cherta dla condana a mort à Siegfried Dapunt da mostrè sö. Na te' cossa ne po un mai se desmentié!

Siegfried à surantut le lüch da Sotrù y à maridé Ema Crazzolara da Larjëi/San Ciascian. Le môt Angel é dotur sö Sançiana, Albin marescial di Carabinieri, Pepi sön le lüch y la möta Nane é maridada jö por la Talia. Siegfried s'â interessè dla vita publica, é stè agn te comune de Badia y à dagnora fistidié por i paur. Gran ligrèza àl cun ciavai. Al à ciafè le titul "Cavaliere". Che al pàlles tla pèsc bëgn miritada.

Lois Trebo

Tan beles les stères

Na bela ativité à la Lia da Munt Jonila

pere de Siegfried â imprôma maridê Tarina Vittur (1888 - 1918); un di cater mituns, Angel è gnü degan da Ampëz. La uma mori jona y Mariangel maridâ dl 1919 Nane Pedevilla da Rina (1899 - 1932) che i scincâ ciamò ot mituns.

Siegfried é nasciü ai 20 d'agost dl 1920 a Sotrù; dl 1939 â la familia optè talian. Siegfried è gnü cherdè de merz dl 1940 da fà le soldà pro i Alpini a Bassano. De jügn ti â Roma detlarè vera ala Francia y Siegfried è rovè cun sü compagns sön le frunt franzeje a Argentera. Amez jügn dl 1940 â i todësc tut ite Paris y la Francia â messü stlûje ermachîta cun la Germania y la Talia cun la Francia. De novëmber rovâ Siegfried da Sotrù a Brindisi

Siegfried Dapunt y Paul Mischì cun don Nicollì do la stramüda dla condana a mort te ot agn de ciamp de conzentramënt.

setëmber stlüt cun i aleac ermachîta y porchël é les trupes todëscas atira gnüdes sura le Prener ite a pié i soldas taliagn. I todësc podò adorè feter vignun, la vera jò por ëi indlunch mal. Ai cherdâ inçe ite chi che â optè talian, ci che n'è nia legal; porchël é de chisc jüs a s'ascogne o é romagnüs a ciasa. Al é preodü la condana a mort por chi che ne jò nia ala vijita, che se tirâ sotfora al fà le soldà, chi che s'un sciampâ dai soldas, che ofenò Hitler o che dubitâ dla devënta di todësc. Alüsc fajò na pert aposta da fà jì sot de tai che l'â dër sò cun le nazism, n comport desplajor. Le mal che un ti fej a n ater po gnì pordenè, mo ne vëgn nia saurì desmentié – an dij che al i va do!

baie cun el y el ne podò gnanca baié cun i sarà ia. Ai 4 de messè é Siegfried gnü menè tles morones dan le tribunal militar che le condanâ a mort adöm cun Paul da Misci y Richard Reitsamer da Maran. Chësta condana a mort dè sorvì por sprigorè d'atri dal s'ascogne. L'avocat Sand ti â fat a Siegfried Dapunt la domanda de grazia! So fre siur Angel y na só â podü jì a le ciäfè.

Impede la mort - ot agn de KZ

Ai 10 de messè dl 1944 dales 8 da sèra é Siegfried gnü condüt tla caserm dl corp d'armada; an ti â lié les mans y i pisc cun la medema ciadëna y ti â portè na bona cëna, vin y zigarec; an i dij "la cëna dl boia!" Spo él jü ite le capolan y â metü man da perie cun chisc condanâ y Siegfried â podü i scrì a sü fredesc. Sön la doman döl gnì stlopetè; döt é bele arjigné ca - le comane, la fossa, le vascel! Dales 3 de nôt gnò Siegfried indò condüt te porjun. Le capolan ti â de nôt dër baié a cör al dr. Seiler dl tribunal, che ai dô pö sparagné chëstes vites jones: ai é zitadins taliagn y ne fajò nia pert dl rëgn de Hitler, ai n'è nia lasaruns, duc â a ciasa geniturs, fredesc o fomenes. Le dr. Seiler s'â tut dër a cör les parores dl prou, â cherdè le capolan y ti â dit: "Chilò ëise osc miraco, Dapunt y Misci ciäfa ot agn de KZ, Reitsamer vëgn stlopetè, deache al n'â nia orü fà

Lies - La Lia da Munt Jonila s'arjigna indò ca por mëte man les escursciuns da d'isté. Bele de forâ unse metü man cun la pröma escursciun y i un albü la fortuna da podèi jì a ciarè les stères sön l'osservadù de Cortina d'Ampëz. Al é dër na bela sèra, tlera y nia tan frëida. I sun pià sò cun la liösa por rovè al Col Druscié, olache Alessandro Dimai nes aspetâ. Cun gran savèi nes âl splighé y mostrè les stères y i planéc. Gran interes â descadè ti mituns le planèt Saturn cun sü anì. N dilan a Alessandro che s'â tut dlaorela por nos. Dedò unse fat n bel rait cun la liösa jò por pista... sot les stères.

La proscima escursciun sarà ai 6 de messè (nia ai 5). I jarun dala Capanna Alpina sön Col de Locia - Val de Ciamepestrin - Lech de Lagació y Scotoni.

Mituns dla Lia da Munt Jonila i ciara ales stères.

STÜDE DENTISTICH

Dotur dai dënz Luca Galiazzo

Corvara, Raiun artejanel 22.

Por prenotaziuns vëgnel perie bel da cherdè
sö le numer de telefonn **0471 836 327.**